6. Nepyivoda, N. (1998). Sam sobi redaktor: poradnyk z ukrayins'koyi movy. [Editor himself: Ukrainian language guide]. Kyiv: Ukrains'ka knyha, 238 p.
7. Ponomariv, O. D. (2012). Ukrayins´ke slovo dlya vsikh i dlya kozhnoho. [Ukrainian word for all and for everyone]. Kyiv: Lybid´, 360 p.
8. Yermolenko, S.Ya., Sychova V. T., Zhuk M. H. (2017). Ukrains'ka mova. [Ukrainian language]. Kyiv: Hramota, 272 p.
9. Yuschuk, I. P. (2015). Ukrains'ka mova. [Ukrainian language]. Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 296 p.
10. Zabolotnyj, O. V., Zabolotnyj V. V. (2018). Ukrains'ka mova. [Ukrainian language]. Kyiv: Heneza, 256 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олеся Проценко – кандидат філологічних наук, асистент кафедри мови та стилістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: комунікативна лінгвістика, культура мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Olesia Protsenko – Candidate of Philological Sciences, Assistant of the Department of Language and Stylistics at the Institute of Journalism of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific interests: communicative linguistics, culture of language.

УДК 81'22
DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-428-432

ПРО ДЕЯКІ ЗМІНИ В СУЧАСНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Оксана РІЖНЯК (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0002-6928-7754

e-mail: oksana.rizhniak@gmail.com

Вікторія КРАСНОЩОК (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0003-0419-7851

e-mail: vikkrasnoschok@meta.ua

Коміла КАРМАЗІНА (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0001-9052-2678

e-mail: kommillah@gmail.com

РІЖНЯК Оксана, КРАСНОЩОК Вікторія, КАРМАЗІНА Коміла. ПРО ДЕЯКІ ЗМІНИ В СУЧАСНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ. *У статті розглядаються основні зміни в сучасній медичній термінології, що пов'язані з виникненням, запобіганням та лікуванням коронавірусної інфекцій, аналізуються основні лексико-тематичні групи неологізмів з точки зору їх походження та функціювання.*

Ключові слова: *медична термінологія, словотвір, неологізми, синонімічний ряд, домінанта, лексико-тематична група, варіант, етимологія.*

RYZHNIAK Oksana, KRASNOSHCHOK Victoria, KARMAZINA Komila. ABOUT SOME CHANGES IN MODERN MEDICAL TERMINOLOGY. *The article considers the main changes in modern medical terminology related to the occurrence, prevention and treatment of coronavirus infections, analyzes the main lexical and thematic groups of neologisms in terms of their origin and functioning. Among all the changes in modern medical terminology, two main processes attract attention in the first place: the emergence of a large number of new terms and a change in the distinction between active and passive vocabulary. Given the extralinguistic causes of both processes, it can be predicted that similar changes are taking place now in most languages of the world. In addition, even without special research, it is clear that the main number of neologisms borrowed from English has an international character and Latin-Greek etymology. Today we can begin to describe, systematize and classify some processes that occur in the lexical system as the most mobile tier of language, which actively responds to all extralinguistic factors in society. Without being able to focus on all the problems of modern medical terminology related to the pandemic, we will consider the situation with lexical-thematic groups "name of coronavirus infection" and "names of social restrictions associated with the pandemic" as the most striking sections of the general problem. After all, due to the pandemic, almost all languages of the world are undergoing serious lexical changes. Among the main processes are the emergence of a large number of new medical terms and the change in the distinction between active and passive vocabulary, when professional medical vocabulary becomes an active vocabulary of every ordinary person. Consider this assumption on the example of two thematic groups - "covid" and "social isolation". The material for the study was the publication of periodicals, orders and recommendations of various levels from the Ministry of Health to rectors and directors of educational institutions, banners of various types, news sites, etc.*

Key words: *medical terminology, word formation, neologisms, synonymous series, dominant, lexical-thematic group, variant, etymology*

Вступ. Актуальність проблеми. Серед усіх змін в сучасній медичній термінології в першу чергу звертають на себе увагу два основних процеси: поява великої кількості нових термінів та зміна розмежування між активною та пасивною лексикою. Безумовно, враховуючи екстралінгвістичні причини обох процесів, можна спрогнозувати, що подібні зміни відбуваються зараз у більшості мов світу. Крім того, навіть без спеціальних досліджень, зрозуміло, що основна кількість неологізмів, запозичених з англійської мови, має інтернаціональний характер та латино-грецьку етимологію.

Загально відомо, що неможливо достовірно спрогнозувати лінгвістичні зміни на синхронічному рівні, адже, як все велике, вони стануть по-справжньому зрозумілими тільки з часом. Але вже сьогодні можна розпочати опис, систематизацію та класифікацію деяких процесів, які відбуваються саме в лексичній системі як найбільш мобільному ярусі мови, що активно реагує на всі екстралінгвістичні фактори в житті суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій різного рівня, починаючи з періодичних і науково-популярних видань та закінчуючи спеціальними постановами наукових товариств (наприклад, відоме засідання Французької академії наук, присвячене визначенню роду нового терміну як жіночого - *la covid*) показує, що проблема змін в сучасній медичній термінології потребує особливої уваги філологів (1). Звертає на себе увагу і той факт, що навіть в найбільш популярному довіднику сучасності – Вікіпедії – цілий розділ статті «COVID-19» присвячений термінології (2).

Не маючи змоги зосередитись на всіх **проблемах сучасної медичної термінології,** пов’язаних з пандемією, розглянемо ситуацію з лексико-тематичними групами «найменування коронавирусної інфекції» та «назви соціальних обмежень, пов’язаних з пандемією» як найбільш яскравих підрозділів **загальної проблеми**.

У якості **матеріалу для дослідження** використовувалися публікації періодичних видань, накази та рекомендації різних рівнів від МОЗ до ректорів та директорів навчальних закладів, банери різних типів, сайти новин та ін.

Аналіз, порівняння та **систематизація** отриманих номінативів дозволили зробити деякі висновки.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалось, багато філологів-методистів говорять про необхідність дослідження новоутворень в сучасній медичній термінології.

Адже у зв’язку з пандемією практично у всіх мовах світу відбуваються серйозні лексичні зрушення. Серед основних процесів в першу чергу звертають на себе увагу поява великої кількості нових медичних термінів та зміна розмежування між активною та пасивною лексикою, коли фахова медична лексика переходить в активний словниковий запас кожної звичайної людини.

Більшість виявлених нових термінів знаходиться на стадії становлення, про що свідчить наявність великої кількості синонімів та варіантів різного типу, невизначеність значення тощо.

Розглянемо це припущення на прикладі двох тематичних груп – «ковід» та «соціальна ізоляція».

Отже – *коронавірусна хвороба – коронавірусна інфекція – корона вірус SARS-CoV-2 – коранавірус – корона – коронка – COVID-19 – Covid-19 – CoViD – ковід* та інші варіації, що свідчать про початковий етап становлення терміну. Ідеальний термін не повинен мати варіантів та синонімів, він обмежений одним прозорим значенням.

Наш синонімічний ряд розпочинається зі словосполучення «коронавірусна хвороба»: «Коронавірусна хвороба 2019 (англ. Coronavirus disease 2019, абревіатура COVID-19 затверджена як офіційна скорочена назва) – інфекційна хвороба…Причиною хвороби став коронавірус SARS-CoV-2 (стара назва 2019-nCoV)» (2). Але на сьогодні в якості домінанти більш зручним та поширеним можна вважати номінатив «ковід».

Далі говориться про те що 11 лютого 2020 року Всесвітня організація з охорони здоров'я затвердила офіційну назву – *COVID-19 (*абревіатура англ. ***Co****rona* ***Vi****rus* ***D****isease 20****19****)*. Тобто термін «*COVID-19»* має значення «хвороба коронавірусу», або «захворювання, викликане коронавірусом». У цій назві *CO* має значення «корона», *VI* – «вірус», D – «хвороба» а «19» – рік, в якому виявили перший спалах захворювання (31 грудня 2019 року).

Вірус же, що викликає захворювання, називається інакше – SARS-CoV-2. Така назва обумовлена тим, що вірус генетично схожий з вірусом SARS-CoV, який у 2003 році був відповідальним за спалах тяжкого острівного респіраторного синдрому в Китаї. Однак часто використовуються формули «вірус COVID-19», «коронавірусна інфекція COVID-19» або «вірус, що викликає COVID-19». Тим не менше назва захворювання не є іменем вірусу та не призначена для заміни назви SARS-CoV-2, рекомендованої Міжнародним комітетом з питань таксономії.

Але найбільші філологічні диспути викликало саме написання терміну «коронавірус», адже за правилами багатьох сучасних мов (у тому числі української та російської) починаючи з часів античної латини в цьому випадку єдина можлива єднальна голосна між двома коренями **-О-**.

Написання через голосну **-А-** пов’язане з фактом запозичення з англійської мови ще у минулому столітті разом з іншими назвами вірусів, таких як *папіломавірус, ротавірус, бокавірус*, утвореними складанням цілих основ. Нагадаємо, що, в свою чергу, слова *corona* та *virus* мають латинське походження з відповідним первинним значенням «вінок» та «отрута». Подальший розвиток синонімічного ряду призвів до виникнення в розмовному варіанті скорочених назв *корона та коронка*, що співпали з вже існуючими словами і мають всі шанси зафіксуватися у мові медичних працівників у розряді спеціальної лексики.

Що до термінів *COVID-19 – Covid-19 – CoViD – ковід* та подібних, то їх можна розглядати також як різні графічні варіанти однієї проаналізованої раніше англійської абревіатури, враховуючи варваризми.

Цікаво, що обидва терміни: *корона* (скорочення від *коронавірусу*) та *ковід* дуже швидко перейшли в активну лексику українців. Про це свідчить велика кількість нових дериватів: *коронований* «людина, що перехворіла на коронавірусну інфекцію», *ковіднутися* – захворіти на відповідну хворобу, *ковідники* – «лікарні для хворих коронавірусом*», протиковідний*, *коронафобія* – «страх хвороби», та навіть *короніали* – «діти, народжені під час епідемії», *ковігісти* та *ковіддисиденти* – «люди, що заперечують саме існування хвороби», *ковідіоти* – «люди, які або надмірно панікують, або навпаки ігнорують наявність хвороби» та багато інших новоутворень, подальшу долю яких поки прогнозувати зарано, так само як і жартівливих разових назв типу *коронагеддон, коронапокаліпсіс*, *ковідниця*.

Взагалі лінгвісти не люблять прогнозування щодо подальшої долі лексем. Мова живе за своїми лінгвістичними законами, але завжди глобальні історичні процеси знаходять в ній своє відображення.

Пандемія COVID-19 – найбільш глобальна подія 2020 року. Багато місяців ЗМІ щодня атакували новинами про кількість хворих, методи захисту і лікування хвороби. Все це не могло не позначитися на мові.

В багатьох сучасних словниках, як наслідок, з'являються нелогізми, пов'язані з пандемією. Наприклад, великі тлумачні словники англійської мови, такі як онлайн-словник merriam-webster та Оксфордський, вже включили слова, пов'язані з цією інфекцією. Так, там з'явилася абревіатура COVID-19 як офіційне скорочення від COrona VIrus Disease 2019).

Але зовсім неочікуваним виявився той факт, що слово «*локдаун*» обійшло «*коронавірус*» в боротьбі за титул «Слово року».

І хоча за підрахунками експертів Collins Dictionary, слово «*коронавірус*» в англійській мові в 2020 році стали вживати в 35 тис. разів частіше, ніж роком раніше, але більш важливою подією стала зміна значення слова «*локдаун*». Саме воно відобразило всі соціальні проблеми та жахи суспільства.

Лексико-тематична група соціальної дистанції включає в себе такі слова, як *карантин, ізоляція (самоізоляція), локдаун і соціальне дистанціювання, комендантська година.*

Більшість людей використовує терміни *ізоляція, карантин, локдаун* і *соціальне дистанціювання* як взаємозамінні, коли справа доходить до пандемії коронавируса. Але ці слова означають різні речі. Розглянемо їх детальніше.

Соціальне дистанціювання (Social distancing).

Соціальне дистанціювання – це практика зменшення фізичної взаємодії з іншими людьми, яка означає максимальне зниження соціальної активності (заборона концертів, спортивних та релігійних заходів, всіх групових зборів, закриття офісів та перехід на дистанційну роботу, закриття шкіл за рахунок вибору онлайн-класів або домашнього навчання.

Карантин (Quarantine).

Карантин є набагато серйознішим, ніж соціальне дистанціювання. Карантин призначається для людей, які отримали позитивний результат під час тестування на Covid-19. Слово «*карантин»* походить від італійського слова *Quarantena*, що означає "сорок днів" і використовується ще з XIV-XV ст.

Вимоги карантину більш жорсткі і, крім ізоляції, включають в себе щоденний моніторинг симптомів Covid-19, таких як задишка, лихоманка і кашель, та різні форми дезинфекції.

Ізоляція (Isolation). Це вищий ступінь ізоляції для хворих на Covid-19. Єдиний контакт для людей в цьому випадку можливий тільки з медичним персоналом у спеціальному захисному спорядженні. Цей термін походить від латинського слова *insula*, що означає "острів". Запозичення відбулось через італійське *isolato* "ізольований".

Локдаун (Lockdown) за рішенням урядових органів повним блокуванням зупиняє пересування людей і, як наслідок, суттєво скорочує поширення Covid-19. Він передбачає закриття закладів громадського харчування, залізниць, заборону авіарейсів і громадського транспорту і навіть моніторинг руху людей, щоб відслідковувати розповсюдження коронавірусу.

Комендантська година (Curfew).

Комендантська година, скоріше, політичний термін, значення якого суттєво відрізняється в різних країнах. Його введення зазвичай відбувається за директивами уряду, що забороняють пересування людей вулицями протягом декількох заздалегідь вирішених годин. Слово походить від англо-французького *coverfeu*, яке є поєднанням *coverir* "для покриття" і *feu* "вогонь".

Комендантська година може включати в себе наступне: суворі заходи з боку уряду щодо утримування людей в приміщенні певний час і штрафи та арешти при порушенні цих правил.

Зрозуміло, що подальша доля цих термінів має бути різною і від нашого вибору це не залежить.

Багато слів змінило свій статус. Практично втратило свою офіційність найменування «*самоізоліція»,* все частіше зустрічаються такі терміни, як *«обсерватор»* і навіть жартівливе *«каранікули» (карнит + канікули*) та багато інших лексем, що очікують на увагу лінгвістів.

Висновки.

Таким чином, зміни в сучасній медичній термінології пов'язані з пандемією коронавірусу. Вони розділяються на два основних процеси: появу великої кількості нових

термінів та зміну розмежування між термінологічною лексикою та активним словниковим запасом.

Найбільша кількість найменувань зафіксована в лексико-тематичних групах «коронавірусна інфекція» та «види ізоляцій». Процес становлення нової термінології не завершено, про що свідчить велика кількість варіантів і синонімів, тому прогнозувати їх подальшу долю зарано.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. https://polit.ru/news/2020/05/14/ps_la_covid/.
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/COVID-19.
3. https://www.merriam-webster.com.
4. WHO. Home. Emergencies. Diseases. Coronavirus disease 2019. Technical guidance. Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it.

REFERENCES

1. https://polit.ru/news/2020/05/14/ps_la_covid/.
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/COVID-19.
3. https://www.merriam-webster.com.
4. WHO. Home. Emergencies. Diseases. Coronavirus disease 2019. Technical guidance. Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Оксана Ріжняк – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та російської мов Донецького національного медичного університету у Кропивницькому.

Наукові інтереси: пошук нових засобів викладання дисциплін лінгвістичного циклу іноземним студентам.

Вікторія Краснощок – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та російської мов Донецького національного медичного університету у Кропивницькому.

Наукові інтереси: пошук нових засобів викладання дисциплін лінгвістичного циклу іноземним студентам.

Коміла Кармазіна – викладач кафедри української та російської мов Донецького національного медичного університету у Кропивницькому.

Наукові інтереси: пошук нових засобів викладання дисциплін лінгвістичного циклу іноземним студентам.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Oksana Ryzhniak – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Ukrainian and Russian Languages of the Donetsk National Medical University in Kropyvnytskyi.

Scientific interests: searching for new ways of teaching linguistic disciplines to foreign students.

Victoria Krasnoshchok – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Ukrainian and Russian Languages at the Donetsk National Medical University in Kropyvnytskyi.

Scientific interests: searching for new ways of teaching linguistic disciplines to foreign students.

Komila Karmazina – teacher of the Department of Ukrainian and Russian Languages at the Donetsk National Medical University in Kropyvnytskyi.

Scientific interests: searching for new ways of teaching linguistic disciplines to foreign students.

УДК 811.161.1’243
DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-432-439

АНИМАЦИОННЫЕ ФИЛЬМЫ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Оксана САМУСЕНКО (Київ, Україна)
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8479-8851
oksamusenko@gmail.com

САМУСЕНКО Оксана. АНІМАЦІЙНІ ФІЛЬМИ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ. *Стаття присвячена питанням методики викладання іноземних мов, зокрема російської мови як іноземної. Обґрунтовано доцільність використання анімаційного матеріалу для мотивації студентів до активної*